

Estat de la Recerca del Plistocè Mitjà a Catalunya.

Qüestions científiques i administratives

E. Carbonell i Roura, X.P. Rodríguez Alvarez, R. Sala i Ramos.
(Laboratori d'Arqueologia de la Universitat Rovira i Virgili. Tarragona).

INTRODUCCIÓ

La història de la recerca del **Plistocè mitjà** a Catalunya està plena d'anàlisis crítiques sobre el treball realitzat, més o menys optimistes i fetes en condicions i amb finalitats diferents: de vegades com a introducció necessària a l'hora de presentar els treballs realitzats i d'altres amb un esperit crític real. Volem que aquesta tingui el darrer dels caràcters esmentats: crítica d'una situació empobrida per la manca d'un projecte que havia existit, tot i que en condicions i amb pressupostos ja superats per la història de la disciplina. La crítica intenta abastar tots els estaments implicats: des dels grups de recerca, desmembrats en els darrers cinc anys i en procés de reaparició actual, fins a l'administració pública que gestiona el Patrimoni. Tampoc volem que sigui una crítica sense sortida, perquè el moment tampoc és absolutament desfavorable.

La situació de la recerca del **Plistocè mitjà** a Catalunya avui dia és contradictòria en molts sentits. Per una banda és el moment de la seva història en què s'aconsegueixen més dades analítiques sobre els diferents centres d'intervenció, en què s'han pogut obtenir datacions radiomètriques de centres treballats recentment i d'altres que havien estat excavats en les primeres èpoques, de forma que podem esboçar amb més seguretat i amb més dades que fa pocs anys una línia crono-tecnològica d'aquest període. És un moment en què s'estan descobrint i treballant centres d'intervenció en àrees noves, com és el cas de el **Pinar** (Rubí) (PRATS I SALA, 1990. SALA et al. e.p.), els **Vinyets** (El Catllar) (A.A.D.D., 1992) i **Nerets** (Tàrragona) (ROSELL I RODRÍGUEZ, 1991). Falta, però, iniciar projectes per al coneixement del comportament ecològic paleo-humà, del qual fins avui en tenim poquíssimes dades. Estem en uns temps en què la divulgació del **Plistocè mitjà** al gran públic està més assegurada, en què ja no hi ha dubtes de l'antiguitat de l'ocupació humana de Catalunya i en què hi ha diferents grups privats i institucions que col·laboren en la divulgació de la nostra història més llunyana.

Malgrat això no hi ha un projecte sistemàtic de recerca com el que es va iniciar fa vint anys de forma semi-professional, agrupat als voltants de l'**Associació Arqueològica de Girona** primer i després amb el **C.R.P.E.S.**, inclús aquesta darrera entitat ha desaparegut. Només l'arqueologia d'urgència ha donat noves dades. És en vies de consolidació un grup entorn de la **Universitat Rovira i Virgili** (ella mateixa en procés de formació) a Tàrragona, hereu dels anteriors, en el qual estan integrats els firmants, que duu a terme les anàlisis i datacions abans esmentades. I, finalment, cal esmentar que la institució que hauria de sistematitzar els projectes de recerca, la **Generalitat de Catalunya**, ha esborrat com a temes d'interès de la investigació i excavació arqueològiques a Catalunya el **Plistocè mitjà** i l'**Holocè**. Cal, doncs, distingir en el moment actual el que és purament recerca del que és l'estat de la programació i administració d'aquesta recerca.

L'ESTAT DE LA INVESTIGACIÓ:

L'any 1986 es va dur a terme la darrera excavació programada de Plistocè mitjà a Catalunya, en el mateix centre d'intervenció en què es va començar la recerca: **el Puig d'en Roca** a Girona. Des d'aleshores ençà s'ha desintegrat el **C.R.P.E.S.**, grup que havia encapçalat durant els anys vuitanta aquesta vessant de la recerca. Alguns dels seus membres treballen o col·laboren actualment amb el **Laboratori d'Arqueologia de la Universitat Rovira i Virgili a Tarragona**. El que havia estat una prospecció continuada de noves ocupacions ha quedat relativament aturada durant cinc anys. Les úniques campanyes i centres intervinguts en aquests anys han estat en excavacions d'urgència: Can Garriga (St. Julià de Ramis) en els anys 1986 i 1991 (L.A.U.B.T. 1991); Pedra Dreta (St. Julià de Ramis) en la campanya de 1991 (L.A.U.B.T., 1991); **el Pinar** (Rubí) en la campanya de 1990 i els **Vinyets** (El Catllar) en la campanya de 1991.

Totes aquestes intervencions s'han dut a terme des del laboratori esmentat en el moment de la seva formació i consolidació. Aquesta consolidació no ha passat, malauradament, per la sistematització de la recerca del **Plistocè mitjà** a Catalunya sinó per dos projectes aliens, tot i que de gran abast: un a Catalunya, **l'Abric Romaní** amb ocupacions del **Plistocè Superior**; i un altre a l'exterior: **Atapuerca** (Burgos) amb ocu-

pacions del **Plistocè mitjà**. Aquests dos projectes i la recerca transdisciplinar que han generat han permès, de retruc, reanalitzar el **Plistocè mitjà** de Catalunya, tot i que de forma asistemàtica.

Així la intervenció arqueològica a **el Pinar** (Rubí) va permetre de situar estratigràficament uns conjunts tecnològics que havien estat localitzats en superfície en una regió molt pobre en dades. Les ocupacions que es coneixen en el Vallès es situen relativament a mitjans del **Plistocè mitjà** i presenten una tecnologia en què jerarquitzava la producció de **configurats** en primera generació triedres (pics) i diedres, sempre unifacials. Els temes operatius d'explotació indirecte de BNIG recuperats són escassament centrípets i estructurats. Degué tractar-se d'una o varies ocupacions de curt abast de les quals n'hem trobat escasses restes en un col·luvi del **Plistocè mitjà** final.

Als **Vinyets** (El Catllar) s'han localitzat tres conjunts amb restes tecnològiques que, per llur posició estratigràfica, en un paleosol format sobre llits d'inundació fòsils del riu Gaià, se situarien també en el **Plistocè mitjà** central. En aquest cas s'espera en els propers mesos realitzar-hi datacions per termoluminiscència i paleomagnetisme que ens permetrien de situar un tecnocomplex fortament interessant en una escala geològica i paleoclimàtica amb seguretat. Els **configurats** que s'hi han descrit són en primera i segona generació i en els quals jerarquitzava el caràcter denticulat i el petit format.

A **Nerets** (Tàrragona) es localitza un conjunt tecnològic en un paleosol vermell i en el col·luvió que el remobilitza parcialment, en la mateixa vessant. Els **configurats** jerarquitzants tornen a ser les grans bases negatives de primera generació unifacials i bifacials amb associació de triedres i diedres. Els **temes operatius d'explotació indirecte**, és a dir, l'explotació de bases negatives de primera generació per a extracció de bases positives i bases negatives de segona generació, són centrípets bifacials ben configurats sense jerarquia de cap de les dues cares. Apareix, com en els jaciments del Montgrí una polarització d'algunes bases negatives de primera generació i una explotació longitudinal inicial i poc desenvolupada. Com que no s'hi ha dut a terme cap intervenció arqueològica, no se'n coneix més bé la posició estratigràfica i la disposició de les restes.

D'aquests darrers descobriments cal destacar-ne l'àrea geogràfica: una al sud del Llobregat, a la Catalunya Nova, i l'altra al pre-Pirineu, dues zones en què no es coneixia l'existència d'ocupacions d'aquesta època. A més, pel que fa a **Nerets**, l'alçada respecte al nivell del mar i l'allunyament dels grans corredors geogràfics el fan encara més interessant, com a indicatiu de colonització de zones més marginals de Catalunya.

Les intervencions que han donat més dades sobre l'ocupació del **Plistocè mitjà** són les que es van dur a terme l'any 1991 a St. Julià de Ramis amb motiu de la construcció de la variant de la carretera de

Banyoles. Es va intervenir a **Can Garriga i Pedra Dreta**, dos jaciments ja coneguts, el darrer dels quals havia estat un dels clàssics en la investigació d'aquest període a Catalunya. Pedra Dreta va ser excavat en la seva totalitat, en va ser reconstruïda la morfologia segons el resultat de les excavacions modernes i les realitzades els anys 1976 i 1977 per l'Associació Arqueològica de Girona; se'n va recollir un nombre extraordinari de restes tecnològiques i restes de fauna molt trinxada i de mala atribució específica. Les bases negatives de primera generació explotades per un **tema directe** són molt poques, els **configurats** es redueixen a diedres de gran pes. Pel que fa a les bases negatives de segona generació també estan representades únicament pels diedres i, sobre el total de la indústria tenen una representació molt escassa, entorn del 0,5%. Aquestes dades confirmen les que ja es tenien d'aquest abric com a centre d'intervenció repetida, prop del riu, amb explotació de bases negatives de primera generació per a l'obtenció directe de morfologies utilitzades en tasques ràpides i de curta duració.

Can Garriga presenta quatre nivells amb restes tecnològiques i manca total de restes faunístiques. Excepte el nivell més antic, els altres estan en posició primària, inclosos en una matriu argilosa depositada per la davallada de sediments del puig veí. El tercer dels nivells està contingut en un paleosòl i és el més pobre de tots en restes tecnològiques. En el segon nivell es va recuperar

una organització de blocs de travertí i còdols tot formant un agrupament, aproximadament circular, de difícil interpretació però sens dubte de realització humana, la qual cosa ens marcaria una ocupació més intensa i estructurada que la de **Pedra Dreta**. La tecnologia que s'hi presenta és diversa, des de bases negatives de primera generació multifacials i no jerarquizades a bases perfectament estructurades, centrípets, amb explotació de dues cares sense jerarquia entre elles. No s'hi reconeix cap **tema operatiu** longitudinal polaritzats. Finalment, hem de destacar la presència de **configurats** de primera generació, **temes operatius directes**, que produeixen diedres laterals i distals amb una explotació total d'una sola cara de còdol, de grans dimensions, i associació de triedres distals i diedres laterals sobre còdols unifacials de petites dimensions. Aquests **configurats** havien estat localitzats en centres d'intervenció d'Europa i Àfrica d'edats anteriors a la que presenta **Can Garriga**.

La intervenció de 1991 va aconseguir de reconstruir l'entorn geomorfològic en què van habitar els ocupants de **Pedra Dreta i Can Garriga**, dos jaciments veïns però en posicions diferents. El darrer té a la base de l'estratigrafia quaternària la tercera terrassa del sistema del Ter a St. Julià de Ramis (una fase que no es localitza al pla de Girona). Al damunt d'ella ja s'hi desenvolupa el primer travertí, que ha estat datat, pel mètode de l'**urani-thori** en 128.000 anys a.a., en l'últim òptim climàtic, en la frontera del Plistocè mitjà

al **superior**. Sobre d'ell i en un nivell tractiu, remogut, s'hi trobà el quart nivell tecnològic, excavat en la intervenció de 1986. Per damunt, hi hem descrit un paleosòl roig amb restes tecnològiques al seu interior. A continuació, uns nivells arqueològicament estèrils però amb forta presència de material volcànic que es va atribuir al volcà de **Can Guilana** a Sarrià de Dalt. Un segon nivell arqueològic contingut en un conjunt de sorres i argiles aportades en una dinàmica de glacis es troba per sota d'un nou paquet de travertí que ha estat datat de 105.000 anys a.a. i que tanca aquests nivells. El nivell arqueològic I es desenvolupa també en nivells d'argiles i sorres sedimentades en pendent i sota un darrer nivell de travertí datat en 90.000 anys a.a.

Pel que fa a **Pedra Dreta**, el nivell que conté les restes arqueològiques és un paleosòl roig, proper a la formació de la segona terrassa del riu Ter i sobre mateix de la confluència d'aquest curs amb el torrent de la Garriga, en un punt estratègic. La datació dels nivells de travertins que fossilitzen, uns, les restes arqueològiques i fan de base de l'abric, els altres, ha donat dos edats molt properes entre sí, entorn dels 90.000 anys a.a., en l'inici, com **Can Garriga, del Plistocè superior**. L'abric va ser ocupat, doncs, repetides vegades, en un espai de temps molt curt, quan el riu passava pel seu davant. les ocupacions de **Can Garriga**, per tant, són alçades sobre el riu Ter en prop de set metres. A part de la separació en alçada tenim la separació física: **Can Garriga** està situat

sobre un penyasegat de travertí i en un pla al qual s'accedeix des de l'entrada a la vall de Banyoles-Cornellà, separat de Pedra Dreta per l'encaixament del torrent de la Garriga. Són dues estratègies d'ocupació molt diferents.

Dels treballs de geologia, duts a terme paral·lelament a l'excavació arqueològica se'n va desprendre, a més de les datacions radiomètriques, una hipòtesi de reconstrucció de la sedimentació travertínica i fluvial. Aquesta darrera es va assajar de correlacionar amb la que ja era coneguda al **Puig d'en Roca**. D'aquesta manera, les seqüències estratigràfiques i les terrasses del Ter als entorns de Girona tenen les primeres datacions radiomètriques, ni que sigui de referència. La formació de la segona terrassa (no la seva fossilització) a St. Julià de Ramis, correlacionada per alçada relativa amb la segona de Girona, queda datada en el jaciment de la **Pedra Dreta** en 90.000 anys a.a. La tercera terrassa del sistema de St. Julià de Ramis la recuperem en l'abric del **Bosquetó** i en la columna estratigràfica de **Can Garriga**. En aquesta darrera té una datació sense determinar exactament, però superior a 128.000 anys a.a., que és la datació que correspon al paquet de travertins més antic d'aquest jaciment. Aquesta terrassa no es correspon, per alçades topogràfiques relatives, amb cap de les descrites per L. Pallí a Girona (PALLÍ, 1976).

Finalment a St. Julià de Ramis s'ha detectat, molt alterada, una quarta terrassa que podria correspondre, per altitud sobre el riu, amb la tercera del

sistema del Puig d'en Roca. No n'hi ha cap que es correspongui altimètricament amb la quarta d'aquest darrer sistema.

L'alta presència de material volcànic va permetre la detecció de l'excursió paleomagnètica negativa **Blake**, datada aquí abans de 105.000 anys a.a., que és la datació del segon paquet travertí que cobreix les argiles i sorres amb restes volcàniques. Aquesta excursió era molt mal coneguda a la Península Ibèrica.

Paral·lel a aquestes darreres intervencions es realitza la datació, també pel mètode de l'**urani-thori**, de la base del **Cau del Duc de Torroella de Montgrí i del Cau del Duc d'Ullà**. Ambdues anàlisis donen estabilitat pel mètode esmentat, fet que fa les mostres més velles de 350.000 anys. Les ocupacions humanes es desenvolupen en una edat no del tot determinada a partir d'aquest moment, però, segons les hipòtesis tecnològiques, entorn dels 250.000 anys a.a.

Tots aquests resultats ens permeten de donar, pel que fa a la vall del Ter i zones associades, una línia tecnocronològica i idees interessants per la comprensió de l'estratègia tecnològica dels seus paleohabitants. Hem de recordar que tenim una datació a la base de l'**Arbreda** d'aproximadament 80.000 anys a.a. Això fa aquest jaciment molt proper a **Can Garriga i Pedra Dreta**, que són coetanis en les fases més modernes del primer. Els **temes operatius tècnics**, en canvi, són diversos. A **Can Garriga** la tecnologia recupera encara **temes i confi-**

gurats desenvolupats moltíssim en les èpoques anteriors marcades pels jaciments del Montgrí i el complex d'ocupacions de la Selva. **Pedra Dreta**, per una altra banda, no té una generació de **configurats de tema directe** i sí una explotació indirecte molt reiterada i ben estructurada, sense variabilitat. Els **temes directes** existents són diedres i, probablement, molt lligats a una funcionalització ràpida i immediata. L'explotació per **temes indirectes** es racionalitza i es fa més reiterativa i unimodal a l'**Arbreda**. Podem concloure, a tall d'hipòtesis que:

1. tenim **variabilitat** i, potser, **multiplicitat**, en una regió relativament petita.

2. que existeix, al llarg del **Plistocè mitjà** i en l'inici del **Plistocè superior**, una estasi en la **configuració d'estàndards operatius** que es mantenen resolutius al llarg de tot el període.

Veiem que les perspectives per a la recerca són bones però no sistemàtiques ni en el marc d'un projecte. Sobretot, ens adonem encara de l'estat fragmentari del coneixement del **Plistocè mitjà** del nostre país, en què no hem pogut treballar sistemàticament i amb metodologia moderna desenvolupada al màxim cap centre d'intervenció. Podem dir que aquests darrers anys s'ha estat realitzant el treball que no es va poder fer en els anys setanta i vuitanta, que obre idees noves i permet de sistematitzar de forma diversa la comprensió de la paleo-tecnologia. No és l'inici clar d'una nova època

sinó el tancament i corolari necessari de la recerca anterior. El futur del **Plistocè mitjà** a Catalunya ha de passar pels registres ben datats i en posició primària. En aquest sentit sí que el treball actual representa l'inici d'una nova etapa. Però, sobretot, ha de passar per la recerca en la zona més rica en jaciments: la Selva, en què no es coneix l'estratigrafia de les ocupacions arqueològiques i, evidentment, tampoc llur cronologia absoluta. La **conca lacustre de Banyoles** també pot donar més restes d'aquesta època, de la qual ja se'n coneix alguna. En aquest sentit està en procés una datació radiomètrica de **Mollet I** (CORTADA I MAROTO, 1990).

SITUACIÓ ADMINISTRATIVA EN QUÈ S'HA REALITZAT LA RECERCA

La majoria de les intervencions d'urgència que emesmentat han estat realitzades per iniciativa del grup de recerca del **Laboratori d'Arqueologia de Tarragona** o per iniciativa d'entitats locals. La contradicció d'interessos entre l'Ajuntament de St. Julià de Ramis, la Generalitat de Catalunya i els dels arqueòlegs que vam intervenir en l'excavació dels jaciments d'aquest municipi va convertir els treballs en un enfrontament continuat.

La manca de previsió i sistematització de les intervencions d'urgència per part de la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, va fer que s'iniciessin els treballs en un moment en què les obres de

la carretera ja s'havien endegat. Això té una explicació lògica però no racional. Els pressupostos per a realitzar aquest tipus d'excavació provenen del 1% del cost de l'obra. Així fins que la infraestructura no s'inicia no hi ha diners disponibles ni es comencen els treballs arqueològics, amb la consegüent pressa que generen les intervencions "d'urgència".

El plantejament de les "urgències" també és inadequat. Tenen com a finalitat l'exhauriment com a tal del jaciment arqueològic afectat. En jaciments a l'aire lliure, evidentment, es fa difícil d'aconseguir, ni tan sols, una delimitació exacta. De la mateixa manera, en el cas de St. Julià de Ramis es va permetre l'assistència d'un geòleg durant les excavacions, però prèvia sol·licitud del grup de recerca, no com iniciativa de la Conselleria: era clar, en canvi, que la situació estratigràfica i la reconstrucció geomorfològica, no només dels jaciments afectats, sinó de tota la vall mitja del Ter, podia dependre d'unes columnes litoestratigràfiques recuperables en un punt en què la sedimentació fluvial en terrasses es combina amb una sedimentació en travertins, perfectes per a la datació: existia també la necessitat d'una "urgència geològica", no un simple assessorament, ja que els dipòsits que podien tenir la clau de la sèrie de la vall mitja del Ter havien de desaparèixer. Si tenim en compte el volum d'informació geològica, geomorfològica, d'entorn arqueològic, paleomagnètica i de correlació climàtica que aquesta intervenció geològica ha permès, hem de considerar

juguladors el plantejament de l'administració.

Un altre punt de la "regulació" de les excavacions d'urgència que ens sembla, si més no, força curiós és el de considerar afectat un jaciment quan el paquet geològic que el conté ha de ser remogut, no pas quan la carretera o la infraestructura de què tracta passa pel damunt atalussada. En aquest darrer cas es considera que el jaciment i la informació que conté estan "protegits". Evidentment, hem de concloure, "in aeternum". O almenys fins que l'obra esdevingui obsoleta i es pugui remoure. Aquest ha estat el cas d'un abric que havíem observat molt proper al de la **Pedra Dreta**, just en el traçat de l'eix de la via pública en construcció, que hi discorre atalussada.

Les datacions radiomètriques dels jaciments de St. Julià de Ramis i del Montgrí i la determinació de l'excursió paleomagnètica negativa **Blake** les devem a l'interès, no precisament monetari, del Dr. R. Julià, cap d'investigació de l'Institut J. Almera del C.S.I.C. a Barcelona.

Cal fer saber que, malgrat tots els problemes que comportà l'excavació del conjunt de St. Julià de Ramis, en què, a més dels jaciments de Plistocè **mitjà** que hem citat, hi havia implicada una necròpolis molt probablement d'època visigòtica, cap dels jaciments excavats no ha estat, fins al present, afectat per l'obra pública, la qual ha sofert, pel que sembla, una modificació notable. D'aquesta forma, el treball i els diners invertits han

estat ben aprofitats per a la recerca però no en una "urgència". Contràriament, i com ja hem assenyalat, un jaciment amb restes probablement intacte no va poder ser prospectat perquè no quedava "afectat".

Comentem el tema de les "excavacions d'urgència" perquè ha estat decisiu i ha condicionat fortament les dades recollides i els treballs dels darrers tres anys. Però és evident que el fet administratiu més important és el que comentàvem en la introducció: haver obviat el **Plistocè mitjà** en els "projectes" arqueològics de la Generalitat per als propers quatre anys. Això significa que no es pot endegar cap investigació en aquest sentit perquè "no és d'interès". Aquesta institució ha patit endèmicament una manca de sistematització i programació de la recerca i divulgació arqueològiques, però el pas que s'ha donat ara, en què es pretén dir que "es programa" i es primen "projectes" és més destructiu perquè, si nosaltres ho hem interpretat bé, en els propers quatre anys no es podran plantejar projectes de **Plistocè mitjà**, un període que s'ha demostrat ric, interessant i de recerca primordial en arqueologia. Ben contràriament, l'única via per mantenir un treball sota mínims serà la intervenció per via d'urgència.

Un dels aspectes positius de la resposta de tota l'administració pública respecte a la recerca d'aquest període a casa nostra, ha estat l'ajut per a la realització d'unes sessions de treball sobre la tecnologia del **Plistocè inferior i mitjà** a l'Àfrica, Proper Orient i

d'Europa, amb assistència dels especialistes que hi treballen, dutes a terme recentment a Montblanc i organitzades pel nostre laboratori.

Aquest tipus de sessions de treball, que es van extenent, són importants com eina de treball absolutament necessària per a la formulació de coneixements globals. És llastimós que siguin ben poques les iniciatives culturals del nostre país en aquest camp de recerca, mentre que ens anem convertint en uns consumidors de cultura externa i no produïda directament pels nostres investigadors o patrocinada per la nostra administració.

A més la Conselleria de Cultura de la Generalitat de Catalunya, també hi ha d'altres administracions que estan implicades en la gestió del **Patrimoni Cultural de Catalunya**, com són els Consells Comarcals i els Ajuntaments. Aquests han tingut, per la nostra experiència, un paper diferent. Tot i que també els falta un interès sistemàtic pel Patrimoni corresponent al **Plistocè mitjà**, han repost de forma diferencial als projectes, actualment escadussers, sobre la matèria. En el cas de St. Julià de Ramis, la dinàmica que es va generar entorn de la variant de la carretera de Banyoles, va atrapar els temes arqueològics al mig, entre dos interessos contraposats i aliens a l'interès en el **Patrimoni Cultural**, tot i que la posició de l'Ajuntament podia semblar més propera a la nostra. Al Catllar, amb l'excavació del conjunt d'ocupacions dels **Vinyets**, l'Ajuntament va respondre més ràpidament que la Generalitat a

la proposta d'excavació d'urgència que va formular el Laboratori d'Arqueologia de Tarragona. L'Ajuntament va posar els diners per a la recerca amb més celeritat que la Generalitat de atorgar el permís corresponent.

La tasca que els ajuntaments poden fer entorn del Patrimoni Arqueològic no és, precisament, la d'endegar intervencions en els jaciments de llurs municipis, perquè no en tenen la competència, sinó la d'ajudar a la recerca i a la divulgació, en el mateix sentit que els Consells Comarcals. Hem de dir que les publicacions monogràfiques o de síntesi, científica o divulgativa, sobre el **Plistocè mitjà** de Catalunya han estat finançades per entitats locals, de l'administració pública o de caire privat (CANAL i CARBONELL, 1989; SALA et al. 1990; A.A.D.D., 1992). I l'única monografia sobre un jaciment de **Plistocè mitjà** ha estat editada per un ens estatal, el C.S.I.C. (CARBONELL et al. 1988).

L'últim dels temes d'organització que hem de tocar, és el que correspon a la manca durant un llustre d'un equip compacte i amb un projecte de recerca sobre el **Plistocè mitjà** de Catalunya. L'any 1986 actuava a les comarques de Girona el C.R.P.E.S., creat entorn al Museu d'Història de la Ciutat de Girona i que, per causes internes i externes no va reeixir en dur a terme un projecte d'actuació del **Plistocè mitjà i superior** propi, no oficial i modernitzat.

Actualment, l'únic equip que treballa en aquest tema, tot i que

de forma, de moment, no sistemàtica, és el Laboratori d'Arqueologia de la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. L'estabilitat que ens donen els projectes de l'Abric Romaní, de **Plistocè superior** a Catalunya, i Atapuerca, de **Plistocè mitjà** a Castella, ens fa confiar que pugui sorgir pròximament un projecte de **Plistocè mitjà** a Catalunya, si la "programació" de l'administració canvia o es desbloqueja. Cal esmentar que existeix un projecte de tesi doctoral d'un de nosaltres (X.P.R.A) que ha d'analitzar els conjunts tecnològics d'aquest període i regió. Per a aquest treball comptem amb tots els estudis duts a terme en els anys 1970 i 1980 i les darreres anàlisis descrites.

A TALL DE CONCLUSIÓ

No podem amagar, però, una relentització de la recerca en què nosaltres mateixos hi estem implicats. En els darrers anys han sortit monografies i reculls extensos, científics els uns, i de divulgació per al gran públic els altres, que no voldríem que fossin el cant del cigne, sinó el final d'un impàs. Les recerques escadusseres i no dirigides dels darreres tres anys, en punts molt distants de la geografia catalana, han de servir com a pas previ cap una època en què els projectes no passin pel reconeixement i extensió de les restes arreu, sinó per la selecció de les zones potencialment més apropiades i amb conjunts més susceptibles de ser treballats amb tècniques i metodologia modernes. La investigació d'aquest caire (la depressió paleolacustre de la Selva o l'actual conca lacustre de Banyoles) pot

fornir les dades necessàries per conèixer el comportament, tant ecològic com tècnic dels paleopobladors de les nostres terres, situar-lo en el temps i correlacionar-lo amb els estadis climàtics que es coneixen per l'anàlisi dels isòtops de l'oxigen. Només aquesta investigació és capaç, avui dia, de donar-nos un coneixement autèntic i competitiu que es contrasti contínuament amb el que obtenim de les investigacions a l'exterior amb sessions de treball, com les de Montblanc, perquè cada dia els regionalismes i particularismes tenen menys pes a la recerca sobre aquest període. I és, sens dubte, imprescindible la implicació activa de l'administració competent que es sensibilitzi i contempli aquestes recerca.

El futur, però, no passarà únicament per l'administració pública, sinó que amb la nova llei de mecenatge en el **Patrimoni**, canvia totalment l'acció dels equips de recerca que s'han d'afanyar a estructurar-se i aprofitar les possibilitats del capital privat per a dur a terme, potser amb més continuïtat i fermesa que amb l'administració pública, llurs investigacions. No es modificarà, de totes maneres, la competència del poder públic en la programació i selecció de projectes; per tant, el nostre raonament anterior sobre la seva sensibilització es manté vàlid.

L'activitat realitzada els últims anys ha estat pobre i en aquesta pobresa hi han estat implicats tots els estaments que en tenen cura. Evidentment, no cal que la investigació passi per actuacions d'urgència com en els darrers anys, tot i que a

causa de la programació administrativa, potser aquesta serà l'única via en els propers anys. Ben contràriament ha de passar per la sistemàtica i el projecte. També hem volgut insistir en la dualitat relativa entre l'estat de la recerca i el de l'administració, perquè, malgrat l'alentiment de què parlàvem suara, la qualitat de les dades i de les intervencions realitzades recentment és molt major que les que es tenien abans. Per això creiem que estem en un moment d'impàs. Que no cal prendre aquestes dades per a fer síntesis finals del que s'ha investigat, sinó per a establir hipòtesis de treball futur. Les hipòtesis només es poden plantejar de forma ben assentada en el terreny de la tecnologia. Són poques les hipòtesis pel que fa al comportament ecològic i aquestes sempre són basades en la tecnologia desenvolupada. Hi ha tècniques modernes com la micromorfologia dels sòls, l'anàlisi de polens, etc. que ens donen dades sobre el medi ambient que es poden contrastar amb les dades tecnològiques i de situació geogràfica, entre d'altres. I ha estat justament en aquest període, en què s'han començat a aplicar en els jaciments catalans de **Plistocè mitjà** aquestes noves tècniques de forma més sistemàtica. D'aquí vé que parlem de contradicció: *manca de sistematització i guany en qualitat de les dades*, recordant el que dèiem al començament: que el coneixement és fragmentari i ens cal obtenir informació paleoecològica.

Aquesta darrera seria la nostra conclusió principal.

BIBLIOGRAFIA

A.A.D.D. (1992)

Els Vinyets, El Catllar (Tarragonès) : els primers pobladors de la Catalunya meridional. Edició de l'Ajuntament del Catllar. Tarragona.

CANAL, J. i CARBONELL, E. (1989)

Catalunya Paleolítica. Patronat Eiximenis, Girona.

CARBONELL, E. GUILBAUD, M. MORA, R. MURO, I. SALA, R. MIRALLES, J. (1988)

El complex del Plistocè mitjà del Puig d'en Roca. Consell Superior d'Investigacions Científiques. Madrid.

CORTADA, T. i MAROTO, J. (1990)

"La dent humana paleolítica de Mollet I"

Quaderns del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles 1988-89. Banyoles.

L.A.U.B.T. (1991)

Intervenció Arqueològica al conjunt de la Garriga (St. Julià de Ramis; Gironès):

1. *Memòria de la contextualització geològica.*
2. *Memòria de la intervenció al jaciment de Plistocè superior de Pedra Dreta.*
3. *Memòria de la intervenció al jaciment de Plistocè mitjà/superior de Can Garriga.*

Memòries d'excavació entregades a la Generalitat de Catalunya (inèdites).

PALLÍ, L. (1976)

"Morfolitologia de las terrazas del Ter en Girona"

Anales de la Sección de Ciencias del Col·legi Universitari de Girona. Girona.

PRATS, J.M. i SALA, R. (1990)

Intervenció arqueològica al jaciment de Plistocè mitjà del Pinar (Rubí, Vallès Occidental) i del seguiment de les obres de l'autopista per contextualitzar l'ocupació del Pinar.

Memòria d'excavació presentada a la Generalitat de Catalunya (inèdita).

ROSELL, J. i RODRIGUEZ, X.P. (1991)

"Paleolític inferior a la conca de Tremp: la localització arqueològica dels Nerets (Talarn)"

Col·legats, núm. 5 : XXXVI Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, pp 133-139. Tremp.

SALA, R. CABAÑAS, A. DIEZ, M. i TABERNERO, E. (1990)

El Congost al Paleolític: cent anys d'arqueologia a St. Julià de Ramis.

Ajuntament de St. Julià de Ramis. Girona.

SALA, R. PRATS, J.M. RODRIGUEZ, X.P. i GIRALT, S. (e.p.)

"Registres arqueològics i tecnocomplexes del Plistocè mitjà a la subdepressió de Terrassa. El context català." Limes. Centre de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola del Vallès.